
ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.711

В. М. Голуб, к.т.н., доцент,
К. В. Голуб, економіст**ФІНАНСОВО-БАНКІВСЬКА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ:
ГЕНЕЗІС, СУТНІСТЬ, ІНСТРУМЕНТАРІЙ**

Анотація. У статті проаналізовано існуючі на сьогодні підходи до визначення головних чинників виникнення світових фінансових криз. Сучасні погляди на ці проблеми значно різняться.

Виявлено, що в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених світова фінансово-економічна криза трактується як породження структурних зрушень світової фінансової системи, яка постійно перебуває під впливом еволюційних процесів розвитку світового господарства. Інтегруючим елементом світового господарства виступає світова банківська система, яка є базовою інфраструктурною ланкою грошово-кредитних відносин. Отже, в умовах трансформаційних зрушень у світовому господарстві саме ця система акумулює різні політичні, макроекономічні та інституційні ризики, що спричиняють світову фінансову кризу.

Акцентовується увага на тому, що фінансова складова загальної економічної кризи породжується, як правило, кризою окремого сектору фінансового ринку: банківського, валютного або кризою зовнішнього боргу. Найбільш небезпечною є криза банківської системи, яка стає активатором загальної економічної кризи через «ефект доміно». Непрямим підтвердженням кредитного механізму фінансових криз є той факт, що всі найбільші фінансові катастрофи ХХ ст. відбувалися восени - у другій половині жовтня, коли спостерігається пік ділової активності банківського бізнесу. Наведені глобальні чинники основних світових криз ХХ - початку ХХІ століття.

Стверджується, що криза 2008-2009 рр. наочно продемонструвала неефективність існуючих методів державного регулювання фінансового сектору України. У цьому контексті постає складне завдання – зберегти досягнуту макроекономічну стабільність та зміцнити банківську систему України; виробити нові стандарти банківського нагляду, визначити новий механізм антикризової політики в банківській системі.

Рекомендовано використовувати інструменти пруденційного регулювання фінансово-банківських послуг. Розроблений фінансовий механізм антикризової політики, який передбачає п'ять послідовних взаємопов'язаних етапів поступового знаходження відповідних темпів росту обсягу грошової маси, головною проблемою якого є ефективна взаємодія монетарних і фіскальних інструментів.

Запропоновано створити в банківській системі, можливо при НБУ, спеціальне антикризове бюро, в якому б працювали досвідчені й професійні фінансисти. Головним завданням бюро повинно стати швидке і якісне реагування на будь-які зміни у політичній, соціальній і, відповідно, економічній сфері держави і зовнішнього світу. Це дасть можливість грамотно спрогнозувати появу кризових моментів і підготувати власний бізнес-проект щодо їх подолання.

Ключові слова: економічна криза, фінансово-банківська криза, глобалізація, грошово-кредитні інструменти, банківська система, грошова маса, промислові цикли, механізм антикризової політики, інструменти пруденційного регулювання.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

В. М. Голуб, к.т.н., доцент,
К. В. Голуб, економіст

**ФИНАНСОВО-БАНКОВСКАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА:
ГЕНЕЗИС, СУЩНОСТЬ, ИНСТРУМЕНТАРИЙ**

Аннотация. В статье проанализованы существующие на сегодня подходы к определению главных причин возникновения международных финансовых кризисов. Современные взгляды на эти проблемы значительно отличаются.

Показано, что в работах отечественных и зарубежных ученых международный финансовый кризис характеризуется как появление структурных сдвигов международной финансовой системы, которая постоянно находится под влиянием эволюционных процессов развития международной хозяйственной системы. Интегрирующим элементом этой системы является международная банковская система - базовое инфраструктурное звено денежно-кредитных отношений. Очевидно, что в условиях трансформационных сдвигов в международной хозяйственной системе именно эта система аккумулирует различные политические, макроэкономические и институциональные риски, которые генерируют международный финансовый кризис.

Отмечается, что финансовая составляющая глубокого экономического кризиса генерируется, как правило, кризисом отдельного сектора финансового рынка - банковского, валютного - или из-за кризиса внешнего долга. Наиболее опасным является кризис банковской системы, которая выступает активатором экономического кризиса из-за «эффекта домино». Косвенным подтверждением кредитного механизма финансовых кризисов является тот факт, что все глубокие финансовые катастрофы XX в. происходят осенью, во второй половине октября, когда наблюдается пик деловой активности банковского бизнеса.

Определены глобальные причины основных международных кризисов XX и начала XXI в. Кризис 2008-2009 гг. наглядно показал неэффективность существующих методов государственного регулирования финансового сектора Украины. В таком контексте достаточно сложным является сохранение достигнутого уровня макроэкономической стабильности, усиления кредитной активности банковской системы. Необходимо разработать новые стандарты банковского надзора и разработать новый механизм антикризисной политики для банковской системы.

Рекомендовано использовать инструменты пруденциального надзора за предоставлением финансово-банковских услуг. Разработан финансовый механизм антикризисной политики, который предполагает пять последовательных взаимосвязанных этапов постепенного определения соответствующих темпов роста объема денежной массы, главной проблемой которого является эффективная взаимозависимость монетарных и фискальных инструментов.

Предлагается создание в банковской системе, возможно при НБУ, специального антикризисного бюро, в котором должны работать опытные и высокопрофессиональные финансисты. Главной задачей бюро является быстрое и качественное реагирование на любые изменения в политической, социальной и, соответственно, экономической сфере, как внутри страны, так и на международной арене. Это даст возможность своевременно спрогнозировать появление кризисных моментов и подготовить свой бизнес-проект для их преодоления.

Ключевые слова: экономический кризис, финансово-банковский кризис, глобализация, денежно-кредитные инструменты, банковская система, промышленные циклы, механизм антикризисной политики, пруденциальный надзор.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

V. M. Holub, candidate of technical sciences, associate professor,
K. V. Holub, economist

**FINANCIAL AND BANKING COMPONENTS OF THE ECONOMIC CRISIS:
ORIGIN, NATURE AND TOOLS**

Abstract. *The article analyses existing approaches to the study of main factors of the world's financial crisis origin. Modern ideas about the problem differ.*

It is revealed that foreign and domestic scientists interpret the world's financial and banking crisis as the results of structural improvement of the world's financial system, which is constantly under the influence with the world's economy evolution. The world's banking crisis is an integral component that is basic infrastructural chain of money-credit relations. Since in the environment of transformation improvements in the world's economy this system accumulates different political, macroeconomic and institutional risks that cause the world's financial crisis.

The article emphasizes that the financial component of general economic crisis is caused, as a rule, by the crisis of a certain sector of the financial market: banking, currency or the external debt crisis. The most dangerous is the crisis of the banking system that promotes general economic crisis through 'the domino effect'. It should be mentioned that all the most financial disasters happened in autumn – in the second half of October, when there was the high bank business activity season. The authors give global factors of main world's crisis of the XXth and the beginning of the XXIth century.

It has been suggested that the crisis of 2008-2009 demonstrated the inefficiency of existing methods of the financial sector government regulation in Ukraine. This suggestion begs the question of entered macroeconomic stability storing and banking system of Ukraine reinforcing.

To use the tools of financial and banking services prudential regulation has been advised. It has been developed the financial mechanism of crisis management that includes five successively connected stages of a gradual seek for certain paces of the money supply growth which problem is an efficient interaction of monetary and fiscal tools.

The article is aimed to suggest of a special crisis management bureau creation in the banking system, for instance, within NBU, where experienced and skilled financiers would work.

Keywords: *economic crisis, financial and banking crisis, globalization, money-and-credit tools, banking system, money supply, industrial circles, crisis management techniques, prudential oversight.*

Актуальність теми дослідження. В умовах фінансової нестабільності глобалізованої економіки важливого значення набуває проблема визначення причин та джерел фінансово-банківської кризи як головного каталізатора економічної кризи. Виходячи з концепції грошової природи сучасних промислових циклів, доцільно визначити кількісний та якісний вплив грошово-кредитних інструментів на пом'якшення та подолання негативних наслідків таких криз. Особливої уваги заслуговує розробка концепції розвитку банківської системи у післякризовий період.

Постановка проблеми. Сучасна економіка, як відмічають дослідники, є фінансовою ринковою економікою, а банківська система - базовою інфраструктурною ланкою кредитних відносин і головним елементом суспільної економічної системи. У цих умовах актуальним є вивчення причин виникнення фінансово-банківських криз та їх вплив на динаміку світової економічної кризи. У процесі свого розвитку економіка і фінанси світових господарств періодично зазнають різні за своїм рівнем фінансово-економічні кризи. Суттєвого значення набуває ретроспективний аналіз причин і наслідків для світового господарства найбільш масштабних фінансово-економічних криз.

Сучасна модель економічного зростання, що ґрунтується на інноваційному типі розвитку, має циклічний характер, який розглядається як загальна форма руху світового і національних господарств. Епіцентром циклічного руху є криза, у якій поєднуються межа та імпульс зростання економіки.

Фінансова кризи має негативний вплив на різні галузі суспільного виробництва, що потребує неординарних заходів попередження та подолання її наслідків.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад у розкриття сутності та причин виникнення світових фінансово-банкнвських криз внесли праці таких західних вчених, як Дж. Сорос, П. Кругман. Серед вітчизняних вчених слід відмітити наукові праці О. Барановського, А. Чухно, І. Бураковського, О. Плотнікова, А. Богданова, В. Гейця, В. Коваленко, М. Сивульського, О. Терещенко та інших [1]. Проблеми світової фінансової системи та витоків її кризових явищ досліджуються в роботах таких вітчизняних вчених, як О. Рогач, А. Філіпченко, Л. Красавіна, Д. Михайлова. Велика увага цим проблемам приділяється в роботах зарубіжних вчених: Енга М., Мауера Л., Роуз П. та інших. У той же час, незважаючи на значний обсяг досліджень вчених щодо причин виникнення світових фінансових криз та проблем, що вони породжують, більшість питань залишаються дискусійними.

Постановка завдання. Подальших досліджень потребують причини і форми прояву фінансової кризи в банківській системі, її взаємозв'язок з фінансово-економічною кризою. Отже, головною метою даної статті є спроба з'ясувати причини виникнення фінансово-банкнвських криз та їх вплив на виникнення світової фінансово-економічної кризи в умовах глобалізаційних процесів у системі світових фінансів. Ці проблеми викликають значний інтерес у багатьох науковців. Їм присвячено достатньо широкий спектр науково-практичних публікацій, що свідчить про актуальність даної проблеми в наш час. Доцільно наголосити, що з'ясування цих проблем неможливе без аналізу ретроспективи виникнення та становлення світового господарства, потреби якого обслуговують світові фінанси.

Виклад основного матеріалу. Вивчення причин фінансово-економічних криз активно проводиться на протязі останніх майже 20 років. Зважаючи на те, що кризи за динамікою дуже різняться, на теперішній час світове наукове співтовариство ще не розробило методології визначення випереджаючих сигналів фінансово-економічних криз. Пошук факторів, що відіграють важливу роль у формуванні кризової ситуації на фінансовому ринку (так званих випереджаючих індикаторів кризи), за допомогою теоретико-економічних методів дослідження активно розпочався ще на початку 90-х років ХХ століття. Сучасні погляди на цю проблему значно різняться [1].

У роботах вітчизняних та зарубіжних вчених світова фінансово-економічна криза трактується як породження структурних зрушень світової фінансової системи, яка постійно перебуває під впливом еволюційних процесів розвитку світового господарства.

Інтегруючим елементом світового господарства виступає світова банківська система, яка є базовою інфраструктурною ланкою грошово-кредитних відносин. Отже, в умовах трансформаційних зрушень у світовому господарстві саме ця система акумулює різні політичні, макроекономічні та інституційні ризики, що спричиняють світову фінансову кризу.

У процесі свого розвитку економіка і фінанси світових господарств періодично переживають різні за своїм рівнем фінансово-економічні кризи.

Криза у перекладі з грецької мови означає «рішення, перелом», тобто під кризою треба розуміти завершення або перелом у ході певного процесу, який має характер боротьби. Ще більш виразно слово *криза* перекладається з китайської мови. Ієрогліф, що означає кризу, складається з двох частин: перша означає «небезпечний час», друга – «час можливостей», тобто криза – це небезпека і можливість. Небезпека полягає в тому, що існують два шляхи розвитку подій: еволюційний і біфуркаційний (миттєвий перехід). Вони реалізуються у формах прогресу, регресу, революцій, стагнацій. Найбільш сприятливим для економічного розвитку держави є еволюційний, який називають неперервним, стабільним. Час можливостей передбачає, що криза утворює вихідну базу для нових капіталовкладень і нововведень, спонукаючи до оновлення на базі інновацій. Це визначення можна розглядати як межу процесів, що відбуваються під час криз, або як границю його тенденцій. Отже, з'являється можливість заздалегідь передбачити кінцевий результат кризи – ту певну макроекономічну рівновагу, до якої криза тяготіє, тобто спрямовується.

Сучасна модель економічного зростання ґрунтується на інноваційному типі розвитку, що має циклічний характер, який розглядається як загальна форма руху світового господарства і національних господарств. Циклічність – це рух від однієї макроекономічної рівноваги в масштабі що-

---

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

найменше національної економіки до другої. Епіцентром циклічного руху є криза, у якій поєднуються межа та імпульс зростання економіки.

Теорія промислових циклів орієнтується не на зміну обсягу грошової маси, а на її динаміку - прискорення чи уповільнення темпів зростання. Проблема циклічності завжди привертала увагу вчених і дотепер лишається однією з центральних проблем економічного розвитку суспільства.

Зіставляючи статистичні дані щодо пікових точок траєкторії зростання обсягу грошової маси із поворотними точками траєкторії окремих фаз промислових циклів, М.Фрідмен зробив висновок, що максимальні обсяги грошової маси спостерігаються на ранньому етапі циклічного підйому, а мінімальні обсяги – на початку циклічного спаду. Ці дослідження підтверджують гіпотезу «лідирівання» грошової маси. Розрахунки показали, що під час циклічних підйомів пікові точки в динаміці грошової маси випереджають подібні точки зміни обсягу номінального доходу (кон'юнктури), в середньому на 18 місяців, а в стадії спаду - на 12 місяців. Питання часового лагу, тобто проміжків часу, через які зміни у грошовій масі вплинуть на певні характеристики економічної кон'юнктури, має не тільки теоретичне, а також величезне практичне значення. Оскільки від довжини лагу напрямку залежить, коли зміни обсягу грошової маси забезпечать необхідну зміну макроекономічних показників [2].

Прихильники цієї концепції Р. Дорнбуш, А. Лаффер, Р. Манделл визнають, що грошова природа виробничих циклів також діє у сфері світових фінансів, і вказують на необхідність цінової стабільності як головного орієнтиру політики національних урядів.

У 60-ті роки ХХ ст. в економічній літературі почала панувати кількісна теорія грошей, згідно з якою обсяг кредиту може змінюватись незалежно від обсягу грошового агрегату М2, що обслуговує трансакції суспільного виробництва. Логічно припустити, що в основі фінансово-трансмісійного механізму передачі кризових явищ із фінансової сфери в реальну економіку лежить діяльність банківського сектора щодо кредитування бізнесу. Дійсно, у разі зростання виробничого циклу відбувається підвищення товарних цін, але це не залежить від зміни М2. Збільшення обсягу трансакцій стає можливим, з одного боку, завдяки прискоренню обігу грошей, з іншого - завдяки збільшенню купівлі в кредит. У низхідній фазі циклу загальний рівень цін падає, а цінність грошей зростає саме завдяки сповільненню їхнього обігу, що в кінцевому підсумку призводить до накопичення грошей у банках переважно через зменшення обсягів кредитування.

Відомо, що фінансова складова загальної економічної кризи породжується, як правило, кризою окремого сектору фінансового ринку: банківського, валютного або кризою зовнішнього боргу. Найбільш небезпечною є криза банківської системи, яка стає активатором загальної економічної кризи через «ефект доміно». За визначенням Світового банку банківсько-фінансова криза виникає, коли значна група фінансових установ має зобов'язання, які перевищують ринкову вартість їх активів. Це призводить до викривлення у інвестиційних портфелях банків, втечі вкладників (виникнення потенційної банківської паніки), а в подальшому - до краху фінансових установ та втручання уряду країни [3].

Опосередкованим підтвердженням кредитного механізму фінансових криз є той факт, що всі найбільші фінансові катастрофи ХХ ст. відбувалися восени, у другій половині жовтня, коли спостерігається пік ділової активності банківського бізнесу.

Перший руйнівний фінансовий ураган в історії прийшовся на **28 жовтня 1929 р.**, коли почалася в США Велика депресія, що тривала до 1933 р.

Вважається, що одним із чинників, який істотно загострив кризу 1929 -1933 років, стала помилкова політика «дорогих грошей», здійснена Федеральною резервною системою США. Водночас, глобальним чинником виникнення першої світової фінансової кризи стали трансформаційні процеси, що пов'язані з демонетизацією золота, скасуванням золотого стандарту та якісної перебудови на цій основі тодішніх механізмів грошового обігу. Наслідки руйнації системи золотого стандарту для світового фінансового ринку були дуже відчутними. Світ до цього не мав таких прецедентів, коли тільки в США розорилося понад 130 тис. приватних фірм, рівень безробіття зріс майже до 25% працездатного населення, значно зросла кількість суїцидів.

Для подолання наслідків цієї кризи Дж. Кейнс запропонував антикризову модель економічної політики – підвищення рівня зайнятості (тобто реальної економіки) за допомогою емісійних гро-

---

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

шей через механізм низької банківської процентної ставки за кредитами. Отже, коли США виходили із кризи, то для поживлення економіки банки надавали кредити за такими процентними ставками: 1934 р. – 0%; 1935–1940 рр. – на рівні 0,6%; 1941 і 1942 рр. – 0,8%. Водночас США перша у світі вводить жорстку й ефективну систему державного регулювання банківської системи та фондового ринку за рекомендацією Дж. Кейнса. Це дало можливість США під час Другої світової війни зміцнити свій економічний потенціал і сконцентрувати у своїх банках більше ніж 70% світових централізованих запасів золота, що гарантовано запобігало знеціненню долара і дало можливість виконувати функції світових грошей.

Така ситуація дозволила 55 років утримувати світову економіку у визначених рамках, не допускаючи глибоких криз.

На початку 70-х років ХХ ст. у США вибухнула **друга світова** фінансова криза, головною рисою якої було одночасне падіння виробництва при високій інфляції, тобто виникла стагнація. Одним із чинників цієї світової фінансової кризи була нова конфігурація міжнародних валютних відносин, у якій гроші поступово втрачали свою товарну основу і фактично перетворювалися у віртуальну цінність завдяки мультиплікативному зростанню обсягу кредитних грошей. Цьому сприяв фінансовий механізм плаваючого обмінного курсу, що офіційно був визнаний у квітні 1978 року. До кінця ХХ ст. світовий ринок капіталів перетворився, мабуть, у найдинамічніший ринок, на якому функціонує величезний обсяг віртуальних грошей та діє велика кількість фінансових інструментів. Головне – цей ринок дуже швидко змінюється в напрямку глобалізації. Можна констатувати, що наприкінці ХХ ст. виник глобальний ринок капіталів.

Банківська криза, що вибухнула 19 жовтня 1987 року, призвела до **третьої світової фінансової кризи**, яка за окремими показниками навіть перевершила кризу 1929 року. До особливостей цієї кризи слід віднести те, що після “чорного понеділка” не наступили роки «Великої депресії», а також те, що це була перша світова криза, яка вибухнула в умовах епохи інформаційних технологій та кібернетичного простору. Варто визнати, що порівняно швидкого відновлення ринку після цієї кризи вдалося домогтися тільки завдяки введенню жорстких стандартів на проведення фінансових операцій на фондовому ринку.

Четверта світова фінансова криза сформувалась не в епіцентрі світової фінансової системи, а на периферії, і лише опосередковано позначилася на економіці західних країн. Ця фінансова криза найбільш вразила ряд країн Південно-Східної Азії, де ще влітку 1997 р. стався обвал Гонконгівської фондової біржі. Восени (**жовтень 1997 року**) у Нью-Йорку повторюється “чорний понеділок”, який побив усі рекорди. Так, індекс DOW JONES за один день падає на 554,51 пункту (у 1987 р. це падіння відбулося на 508,32 пункту – 22,6%). В подальшому відбувається обвал практично на всіх головних біржах світу.

Криза в Росії найбільш сильно вдарила по країнах, чия зовнішня торгівля була орієнтована на російські ринки. Безумовно, криза не оминула й Україну, яка економічно залежить від країн – партнерів по зовнішній торгівлі, і в першу чергу, від Росії. Це проявилось у відтоку нерезидентів з фондового ринку, зниженні (на 4-5%) продавцями котировки купівлі українських акцій. Найбільше криза вразила економіку у сфері залучення іноземних інвестицій. Україні було завдано значних фінансових збитків. Девальвація гривні сягнула 40%.

Прийнятий урядом України у вересні 1998 р. пакет антикризових заходів у банківській системі хоча дещо і запізнився, але все ж виявився досить дієвим заходом у подоланні кризи державних фінансів. Стабілізація валютного ринку через його жорстке адміністрування допомогла зберегти на плаву фінансово-банківську систему України. Це дало змогу до 2005 р. банкам здійснювати кредитування, у переважній більшості, реального сектору економіки. Оскільки банківська система України була позбавлена підтримки від промислового зростання економіки, стабільність гривні підтримувалася виключно штучно. З 2005 р. банківська система України починає активно поглинатися іноземним банківським капіталом. Прихід іноземного капіталу в українські банки відбувся під відволікаючі розмови про доцільність залучення в економіку країни дешевих іноземних ресурсів, як наслідок фінансової глобалізації. На протязі 2006-2008 рр. відбувається стрімке зростання іноземного капіталу у структурі банківської системи України. Ситуація, що

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

склалася в банківській системі на той час, наведена у табл.1 [4]. Дані таблиці відображають існуючу фрагментацію банківської системи як одну із стратегічних помилок НБУ.

За результатом фінансової глобалізації темпами приросту обсягу позик на міжнародному ринку капіталу за останні 10-15 років на 60% перевищив обсяг зовнішньої торгівлі й на 130% - валовий світовий продукт. Глобальний обіг на ринку валют щодоби сягає 0,9-1,1 трлн дол. США. Оцінюючи стан світових фінансів, професор Гарвардського університету США Н.Фергюсон зазначив, що планета «Земля» здається карликом на тлі планети «Фінанси», до того остання - значно швидше обертається навколо своєї вісі [5].

Таблиця 1

Фрагментація банківської системи України станом на 01.01.2008.

Показники	Банки з українським капіталом	Банки з західним і російським капіталом	Разом
1. Кількість банків в групі, шт.	115	49	164
2. Активи, млрд. грн.	431,11	446,21	877,32
3. Частка групи в загальному обсязі, %	49,14	50,86	100
4. Власний капітал, млрд. грн.	77,60	47,96	125,56
5. Співвідношення, власний капітал/активи, %	18,00	11,38	14,31
6. Кредитний портфель, млрд. грн.	312,32	358,8	671,12

Початок ХХІ ст. відзначився світовою економічною кризою, каталізатором якої стала криза фінансово-банківської системи США. Днем народження п'ятої світової фінансової кризи 2008–2009 рр. вважають 15 вересня 2008 року, коли про своє банкрутство оголосив інвестиційний банк США «Lehman Brothers», наслідком чого був рекордний обвал фінансових ринків. Фактично це є проявом низької ліквідності світової фінансової системи, для структури якої характерним є значна питома вага операцій (більше 95%), що обслуговують спекулятивні трансакції.

В Україні під час кризи уряд і НБУ для вирівнювання платіжного балансу вдалися до девальвації гривні, рівень якої досяг 60%, порівняно з липнем 2008 р.

Фінансова криза 2008-2009 рр. наочно продемонструвала неефективність існуючих методів державного регулювання фінансового сектора України. У цьому контексті перед Україною стоїть складне завдання – зберегти досягнуту макроекономічну стабільність, у тому числі зміцнити банківську систему, адаптувати її до міжнародних стандартів, виробити нові стандарти банківського нагляду, визначити новий механізм антикризової політики в банківській системі.

Нагальним є створення в банківській системі, можливо при НБУ, спеціального антикризового бюро, в якому повинні працювати досвідчені й професійні фінансисти. Головним завданням бюро повинно стати швидке і якісне реагування на будь-які зміни у політичній, соціальній й відповідно економічній сфері держави і зовнішнього світу. Це дасть можливість грамотно спрогнозувати появу кризових моментів і підготувати власний бізнес-проект щодо їх подолання. Для фінансування такої діяльності на постійній основі необхідно передбачити створення спеціального резервного фонду. Цей фонд буде здійснювати фінансову підтримку роботи бюро і в разі необхідності може бути використаний як додатковий інвестиційний внесок для запобігання банкрутства.

Сучасним антикризовим заходом буде гармонізація інтересів України та її банківського сектора з інтересами країн ЄС з імплементацією Україною третіх правила Базельського комітету з питань банківського нагляду (Базель-III). Водночас ефективним антикризовим заходом повинно стати введення методів пруденціального регулювання фінансових послуг, яке включає:

- вимоги до мінімального статутного капіталу;
- обмеження щодо максимального левериджу (в межах 50 - 10%);
- запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності та аудиту;
- відповідальність капіталом.

Висновки. Слід відмітити, що не було та і не може бути двох практично однакових криз. Кожна криза має свою специфіку, залежно від сфери її дії: термін дії, глибину циклів, взаємодію багатьох ендогенних і екзогенних факторів, що визначають траєкторію хвильових рухів. Розроб-

---

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

ка ефективної системи ранньої ідентифікації загрози виникнення фінансово-банківських криз, безумовно, буде мати суттєву комерційну цінність.

Система пруденціального нагляду зобов'язує зосереджуватися на регулярному проведенні оцінки загального фінансового стану, результатів діяльності, якості керівництва.

Своєчасним є створення в банківській системі спеціального антикризового бюро, в якому повинні працювати досвідчені й професійні фінансисти. Головним завданням бюро повинно стати швидке і якісне реагування на будь-які зміни у політичній, соціальній і, відповідно, економічній сфері держави і зовнішнього світу.

Не менш важливим є завдання розробки ефективної антикризової програми, яка повинна передбачати превентивні заходи, що базуються на використанні методів взаємодії монетарних і фінансових інструментів.

Оскільки криза – дуже небезпечний та руйнівний етап у циклічній динаміці розвитку суспільства, який приносить багато втрат населенню та бізнесу, важливо завчасно передбачити момент його настання, характер, глибину, фактори, що її викликають, щоб підготуватися до кризової ситуації, по можливості пом'якшити від'ємні наслідки, скоротити кризові фази та прискорити відмирання застарілого й становлення нового.

Рушійною силою прогресу у формі циклічного розвитку є не будь-яке інвестування у капітальні витрати, а лише в інновації.

Література

1. Бураковський І.В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України / І.В. Бураковський, О.В. Плотніков. – Х.: Фоліо, 2009. – 299 с.
2. Мозговий О. Глобальна фінансова криза: теорія і практика подолання наслідків фінансових потрясінь / О. Мозговий, Н. Стукало // Ринок цінних паперів України. – 2008. - №11–12. – С. 31 - 36.
3. Яковець Ю.В. Глобальные экономические трансформации XXI века / Ю.В. Яковець. - М.: Экономика, 2011. – 382 с.
4. Аналітична записка. Уроки банківської кризи 2008-2009 років і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.aub.org.ua/imeges/analitzapaub.doc>
5. Фергюсон Н. Восхождение денег / Н. Фергюсон. – М.: Астрель, CORPUS, 2010. – 431 с.

References

1. Burakovskiy I.V., Plotnikov O.V. *Hlobalna finansova kryza: uroky dlia svitu ta Ukrainy* [Global financial crisis: the lesson for the world and Ukraine]. Kharkiv, Folio Publ., 2009. 299 p.
2. Mozhovyi O., Stukalo N. *Hlobalna finansova kryza: teoriia i praktyka podolannia naslidkiv finansovykh potriasyn* [Global financial crisis: theory and practice of the financial crisis effects overcoming]. *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy – Stock market of Ukraine*, 2008, no.11–12, pp. 31-36.
3. Yakovets Yu.V. *Globalnye ekonomicheskie transformatsii XXI veka* [Global economical transformations of the XXI century]. Moscow, Ekonomika Publ., 2011. 382 p.
4. *Analitychna zapyska. Uroky bankivskoi kryzy 2008-2009 rokiv i shliakhy stratehichnoi transformatsii bankivskoi haluzi Ukrainy* [Analytical notes. The lessons of banking crisis of 2008-2009 and the ways of strategic transformation of the banking of Ukraine]. Available at: <http://www.aub.org.ua/imeges/analitzapaub.doc> (accessed 13.06.2013).
5. Ferguson N. *The ascent of money: a financial history of the world*. New York, Penguin Press, 2008. (Russ. ed.: Ferguson N. *Voskhozhdeniye deneg*. Moscow, Astrel, CORPUS Publ., 2010. 431 p.).

Надійшла 13.06.2013